

**T.C.  
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI**

# **EL SANATLARI TEKNOLOJİSİ**

**ÜZERLİK ÖRMEYE HAZIRLIK  
215ESB545**

**Ankara, 2011**

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- PARA İLE SATILMAZ.

# İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR .....	ii
GİRİŞ .....	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1 .....	2
1. ÜZERLİK TOPLAMA .....	2
1.1. Üzerlik toplama da kullanılan araç gereçler .....	2
UYGULAMA FAALİYETİ.....	6
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	7
ÖĞRENME FAALİYETİ-2 .....	8
2. ÜZERLİK TAHTASINI HAZIRLAMA .....	8
2.1. Üzerlik tahtasını seçme .....	8
UYGULAMA FAALİYETİ.....	10
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	11
ÖĞRENME FAALİYETİ-3 .....	12
3. ÜZERLİK DESENİ SEÇME .....	12
3.1. Desen araştırma .....	12
3.1.1. Kaynak kişiler: .....	12
3.1.2. Basılı kaynaklar:.....	12
3.1.3. Görsel ve Elektronik kaynaklar:.....	12
UYGULAMA FAALİYETİ.....	13
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	14
ÖĞRENME FAALİYETİ-4 .....	15
4. ÜZERLİK SÜSLEME KUMAŞLARINI.....	15
HAZIRLAMA.....	15
4.1. Üzerlik süsleme kumaşlarını hazırlama .....	15
4.1.1. Kumaşları seçme: .....	15
UYGULAMA FAALİYETİ.....	17
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	18
ÖĞRENME FAALİYETİ-5 .....	19
5. ÜZERLİK YÜNÜNÜ HAZIRLAMA .....	19
5.1. Üzerlik yünü seçme .....	19
5.2. Yünü boyama .....	19
5.3. Yünü kurutma:.....	20
5.4. Yüne püskül şeklini verme.....	20
5.5. Üzerlik ipliğini hazırlama.....	20
UYGULAMA FAALİYETİ.....	22
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	25
MODÜL DEĞERLENDİRME .....	26
CEVAP ANAHTARLARI.....	31
KAYNAKÇA .....	34

# AÇIKLAMALAR

<b>KOD</b>	<b>215ESB545</b>
<b>ALAN</b>	<b>El Sanatları Teknolojisi</b>
<b>DAL/MESLEK</b>	<b>Dekoratif el sanatları üreticiliği</b>
<b>MODÜLÜN ADI</b>	<b>Üzerlik örmeye hazırlık</b>
<b>MODÜLÜN TANIMI</b>	Yöresel el sanatlarımızdan olan Üzerlik örmeye hazırlık konularının anlatıldığı öğrenme materyalidir.
<b>SÜRE</b>	40/32
<b>ÖN KOŞUL</b>	Ön koşulu yoktur.
<b>YETERLİK</b>	Üzerlik Örmeye Hazırlık Yapmak
<b>MODÜLÜN AMACI</b>	<p>Genel Amaç: Öğrenci; bu modül ile Uygun ortam ve araç gereç hazırlandığında tekniğe uygun olarak Üzerlik örmeye hazırlık yapabilecek</p> <p><b>Amaçlar:</b></p> <ol style="list-style-type: none"><li>1. Tekniğe uygun olarak üzerlik toplayabileceksiniz.</li><li>2. Ürüne uygun olarak üzerlik tahtasını hazırlayabileceksiniz.</li><li>3. Yöreselliğe uygun üzerlik deseni hazırlayabileceksiniz.</li><li>4. Üzerlik süsleme kumaşlarını hazırlayabileceksiniz.</li><li>5. Tekniğine uygun üzerlik yününü hazırlayabileceksiniz.</li></ol>
<b>EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI</b>	<p><b>Ortam:</b> Atölye, aydınlık, temiz ortam.</p> <p><b>Donanım:</b> Çalışma masası, bıçak veya çakı, Ağaç budama makası, makas, pamuk ipliği (yorgan ipliği), yorgan iğnesi, tahta parçaları, testere, sepet, kumaş parçaları.</p>
<b>ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME</b>	<p>Üzerlik Örmeye Hazırlık Modülü içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz.</p> <p>Üzerlik Örmeye Hazırlık Modülü sonunda ise kazandığınız bilgi ve becerileri ölçmek amacıyla öğretmenin tarafından hazırlanacak ölçme araçları ile değerlendirileceksiniz.</p>

# GİRİŞ

## **Sevgili öğrenci;**

Yurdumuzun çok zengin bitki örtüsüne sahip olması ve Anadolu insanının da bu güzelliklerin farkına vararak bunu ortaya çıkarması, değerlendirmesi bu doğal zenginliklerimizin değerinin artmasına imkân sağlamıştır.

Doğanın bizlere kendiliğinden sunduğu bu güzelliklerden olan Üzerlik Bitkisini toplayıp kurutarak ve onu ince ince emek ve zarafetle birleştirerek evlerimizin başköşelerine asmak suretiyle bütün kötülüklerden ve nazarlardan koruyacağına, evlerimize uğur getireceğine inanılan bir bitki türüdür.

Şifa bitkisi olarak halk arasında önemli bir yere sahiptir.

Bu amaçla hazırlanan modül çalışmasında Üzerlik bitkisinin tanımı, yetiştiği yerler, kullanım alanları, toplanması, kurutulması, yapımında kullanılan araç ve gereçleri, üzerlik tahtası hazırlama, desen özellikleri anlatılmaktadır.

Edindiğiniz bilgi ve kazandığınız beceriler bu dalı ve bu dalın çalışma koşullarını tanımanıza yardımcı olacak ve sonraki öğreniminize temel oluşturacaktır.

# ÖĞRENME FAALİYETİ-1

## AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında tekniğe uygun bir şekilde üzerlik örmeye hazırlık yapabileceksiniz.

## ARAŞTIRMA

- Yörenizde yapılmış üzerlik örneklerini araştırınız.
- Üzerlik çalışmasının el sanatlarındaki yerini ve önemini araştırınız.
- Bulduğunuz örnekleri sınıfta arkadaşlarınızla inceleyiniz.

## 1. ÜZERLİK TOPLAMA

### 1.1. Üzerlik toplama da kullanılan araç gereçler

- **Üzerlik;** Türk halk kültüründe önemli konuma sahip bir bitkidir. Ören yerlerinde, höyüklerde ve terk edilmiş köylerde sık rastlanan üzerlik otu yabancı kimyongiller familyasına dahil bir bitkidir.

Halk arasında yaygın bir inanca göre üzerlik otu, şehit kanı dökülmüş topraklarda yetişmektedir. Aslında bu inançta biraz gerçek payı da yok değildir. Üzerlik otu, fosfatlı toprakları çok sever. Bunun için de fosfatlı toprağın bol olduğu mezarlıklarda sıkça yetişir.

Yaz ortalarına dek yemyeşil kümeler halinde görülen üzerlikler özellikle Orta Anadolu bozkırında çok yaygındır. Köylerin, ağılların, yaylaların çevresindeki topraklarda yetişir.

Üzerlik, uzun ömürlü bir bitkidir. Birkaç metre derine inebilen kökleri, onun yazın da yeşil kalmasını sağlar.

- **Üzerlik Tüttürme:** Üzerlik tohumlarının yakılarak dumanının ev içine dağılmasına “ üzerlik tüttürme” denilir. Bu işlem yapılarak nazar değmesi engellenir.

Tütsü sırasında söylenen tekerlemeler ( sanakalar ) ;

Çatır çatır çatlasın  
Çatırtısı patlasın  
....a nazar edenin

İki gözü patlasın



Resim1.1.1. Üzerlik tohumu



Resim1.2.a Üzerlik bitkisi



Resim1.2.b Üzerlik bitkisi

- Araçlar:
  - Makas
  - Budama bıçağı
  - Çakı
  - Sepet
  - Büyük iğne
  - Çalışma masası
- Gereçler:
  - Üzerlik bitkisi
  - pamuk ipi



**Resim1.3. Toplanmış üzerlik bitkisi**



**Resim1.4. Kesmede kullanılan araçlar**



**Resim1.5. Üzerlik bitkisinin toplanması**

İlkbaharda yetişip yazın olgunlaşınca toplanılan üzerlik bitkisi budama bıçağı veya makas yardımıyla dallarından kesilerek toplanır. Tanelerinin bozulmaması ve ezilmemesi için bir sepet içine toplanır. Daha sonra bir örtü üzerine serilir. Toplanan üzerlik taneleri saplarından ayrılarak ipe dizilir veya üzerlik oluşturularak muhafaza edilir.





**Resim1.6. Üzerlik tanelerin sepete toplanması**



**Resim1.7. Üzerlik tanelerinin ipe dizilmesi**

## UYGULAMA FAALİYETİ

Üzerlik toplama uygulama faaliyetini yapınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Üzerlik örmeye hazırlık tekniğine uygun araştırınız.	➤ Kaynakları etkili ve verimli kullanınız.
➤ Üzerlik örmeye hazırlık çalışmasında kullanılan araç ve gereçleri araştırınız.	➤ Uygun araç ve gereç belirleyiniz.
➤ Üzerlik örgünün kullanıldığı yerleri belirleyiniz.	➤ Kullanım alanına uygunluğuna dikkat ediniz.
➤ Üzerlik toplarken dikkat edilecek noktaları belirleyiniz.	➤ Tekniğe uygun toplayınız.
➤ Toplanan üzerlikleri nasıl muhafaza edileceğini belirleyiniz.	➤ Bitki özelliğine uygun muhafaza ediniz.
➤ Üzerliklerin toplanacağı uygun zamanı belirleyiniz.	➤ Toplama mevsimine, zamana uygunluğuna dikkat ediniz.
➤ Üzerlik bitkisini makas ile dalından keserek ya da kökünden sökerek toplayınız.	➤ Toplanan üzerliklerin ezilmemesi için sepette muhafaza ediniz.

### DEĞERLENDİRME

Yaptığınız değerlendirme sonucunda eksikleriniz varsa uygulama faaliyetine dönerek işlemi tekrarlayınız.

## ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Ören yerlerinde, höyüklerde ve terkedilmiş köylerde fosfatlı topraklarda yetişen ve tanecikleri kullanılan bitkiye ne ad verilir?  
A.) Kefir  
B.) Isırgan  
C.) Üzerlik  
D.) Fesleğen
2. Üzerlik bitkisi genellikle nerelerde yetişir?  
A.) Saksıda  
B.) Su kanalında  
C.) Ağaçta  
D.) Toprakta
3. Üzerlik bitkisi hangi mevsimde toplanmalıdır?  
A.) İlkbahar  
B.) Yaz  
C.) Sonbahar  
D.) Kış
4. Üzerlik toplamada aşağıdaki araçlardan hangisi kullanılmalıdır?  
A.) Bıçak  
B.) Budama bıçağı  
C.) Makas  
D.) Hepsi

Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun şekilde doldurunuz.

5. Üzerlik bitkisi örülerek evlerde .....olarak kullanılır.
6. Üzerlik bitkisi aynı zamanda halk arasında ..... olarak ta kullanılmaktadır.
7. Üzerlik bitkisi .....havalarda toplanmalıdır.
8. Üzerlik bitkisi toplama işleminde .....muhafaza edilmelidir.

### DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine/ Modül Değerlendirme'ye geçiniz.

# ÖĞRENME FAALİYETİ-2

## AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında tekniğe uygun bir şekilde üzerlik tahtası hazırlayabileceksiniz.

## ARAŞTIRMA

- Üzerlik tahtasının kullanıldığı yeri araştırınız.
- Üzerlik tahtasının ölçülerini araştırınız.
- Üzerlik tahtası seçiminde dikkat edilecek noktaları araştırınız.
- Araştırdığınız bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

## 2. ÜZERLİK TAHTASINI HAZIRLAMA

### 2.1. Üzerlik tahtasını seçme

Üzerlik tahtasını seçerken şu hususlar göz önünde bulundurulmalıdır;

- Çalışılacak üzerliğin ölçüsünde olmalıdır.
- Dikdörtgen şeklinde olmalıdır.
- Eni 2cm olmalıdır.
- Yüzeyi düz ve pürüzsüz olmalıdır.
- Yüksekliği 0,5cm, 1cm olmalıdır.
- Eğilip bükülmemelidir
- Üzerlik çalışma tekniğine uygun olmalıdır.



**Resim.2.1 Üzerlik tahtasının istenilen boyda hazırlanması**



**Resim.2.2 Üzerlik tahtasının kumaş ile kaplanması**





**Resim.2.3 Süslemede kullanılan gereçler**



**Resim.2.4 Süslemede kullanılan gereçler**

## UYGULAMA FAALİYETİ

Üzerlik tahtasını hazırlama faaliyetini yapınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Üzerlik tahtası olabilecek uygun araç gereç hazırlayınız.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Kaynakları etkin ve verimli kullanınız.</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Üzerlik tahtasının ahşap ve sağlam olanını tercih ediniz.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Amaca uygun, sert ve sağlam olanı tercih ediniz.</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Üzerlik tahtasının 0.5 cm eninde ve düzgün yüzeyli olanını tercih ediniz.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>➤ İnce ve düz yüzeyli olanı tercih ediniz.</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Üzerlik tahtasının ölçüsünü modele uygun tespit ediniz.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Ölçü alırken cetvel veya mezür kullanınız.</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Üzerlik tahtasının yüzeyini zımpara ile temizleyiniz.</li></ul>	 <p>Resim.2.5 Tahtanın zımparalanması</p>
<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Modele uygun üzerlik tahtası hazırlayınız.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Modele uygun çalışma gerçekleştiriniz.</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Üzerlik tahtasını kaplamak için uygun kumaş belirleyiniz.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Açık renk ve parlak kumaşlar tercih ediniz.</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Üzerlik tahtasını tekniğe uygun şekilde kumaş ile kaplayınız.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Kumaşın potluk yapmamasına ve sağlam dikilmesine dikkat ediniz.</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Kumaşla kaplanmış tahtayı zevkinize göre süsleyiniz</li></ul>	 <p>Resim.2.6 Üzerlik tahtasının süslenmesi</p>

## ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıda verilen cümleleri doğru – yanlış durumuna göre işaretleyiniz.

1. (...)Üzerlik tahtası ince uzun dikdörtgen şeklinde olmalıdır.
2. (...)Üzerlik tahtası olarak yuvarlak şekillerde kullanılabilir
3. (...)Üzerlik tahtasının yüzeyi mutlaka cilalanmalıdır.
4. (...)Üzerlik tahtasının yüzeyi düzgün ve pürüzsüz olmalıdır.
5. (...)Üzerlik tahtasının yüzeyi kumaş yapıştırarak kaplanmalıdır

Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun şekilde doldurunuz.

6. Üzerlik tahtasının yüzeyi mutlaka ..... kaplanmalıdır.
7. Üzerlik tahtası kaplamada ..... Kumaşlar tercih edilmelidir.
8. Üzerlik tahtasının yüzeyini kaplamada ..... kumaşlar kullanılmamalıdır.
9. Kumaş ile kaplanılan üzerlik tahtasının ..... sağlam olmalıdır.
10. Üzerlik tahtasının kaplanmasında ..... veya ..... ipi kullanılmalıdır.

### DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

# ÖĞRENME FAALİYETİ-3

## AMAÇ

Bu faaliyette verilen bilgiler ve kazandırılacak beceriler doğrultusunda, uygun ortam sağlandığında üzerlik deseni seçebilecek ve çalışabileceksiniz.

## ARAŞTIRMA

- Çevrenizde bulunan üzerlik deseni örneklerini araştırınız.
- Üzerlik deseni araştırırken kaynak taraması yapınız.
- Üzerlik deseni uygulayan kaynak kişilere ulaşınız.
- Araştırdığınız bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

## 3. ÜZERLİK DESENİ SEÇME

### 3.1. Desen araştırma

#### 3.1.1. Kaynak kişiler:

Kız meslek liselerinde görev yapan el sanatları öğretmenleri, Halk Eğitim Merkezleri, Üzerlik bitkisinin yetiştirilmesiyle, toplanmasıyla uğraşan yöre insanları ve üzerlik örebilen herkes kaynak kişi sayılabilir.

#### 3.1.2. Basılı kaynaklar:

Tanıtım broşürleri, iller hakkında yazılan ve basılan kaynaklar

#### 3.1.3. Görsel ve Elektronik kaynaklar:

Televizyon, İnternet, kültürel amaçlı CD. vb.

Yukarıda sayılan kaynak taraması yapıp desen araştırmasından sonra tespit edilen **model** üzerinde desen uygulaması yapılır.



## UYGULAMA FAALİYETİ

Üzerlik deseni seçme uygulama faaliyetini yapınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Üzerlik deseni ile ilgili çevre incelemesi yapınız.	➤ Kaynakları etkin ve verimli kullanınız.
➤ Üzerlik deseni oluşturmada kullanılan araçları, gereçleri araştırınız.	➤ Model özelliğine uygun araç ve gereç seçiniz.
➤ Desen araştırmasında doğru kaynak belirleyiniz.	➤ Kaynak kişilerden, görsel ve elektronik kaynaklardan yararlanınız.
➤ Sanatsal özelliği olan desen seçiniz	➤ Kültürel içerikli yayınlar inceleyiniz.
➤ Modele uygun desen oluşturunuz.	➤ Dikkatli ve temiz çalışınız
➤ Desen oluşturmada aynı büyüklükte üzerlikler tercih ediniz.	➤ Kırık üzerlik taneleri kullanmayınız.
➤ Desen seçerken kullanılacak yere uygunluğuna dikkat ediniz.	➤ Kullanılacak yere ve eşyaya uyumuna dikkat ediniz.
➤ Zevkli bir çalışma gerçekleştiriniz.	➤ Yaratıcılığınızı ön plana çıkarınız.

## ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Aşağıdakilerden hangisi desen araştırmada yararlanılan kaynaklardandır.  
A.) Kaynak kişiler  
B.) Broşürler  
C.) Elektronik kaynaklar  
D.) Hepsi
2. Aşağıdakilerden hangisi desen seçmede kullanılan bir gereçtir.  
A.) Broşürler  
B.) cetvel  
C.) Makas  
D.) Üzerlik

Aşağıdaki soruları DOĞRU –YANLIŞ olarak cevaplayınız.

3. (...)Desen araştırmasında kullanılacak yer göz önünde bulundurulmalıdır.
4. (...)Desen araştırmasında kaynak kişilerin görüşlerine yer verimlidir.
5. (...)Desen araştırmasında her türlü teknolojik imkanlardan faydalanılmalıdır.
6. (...)Üzerlik deseni araştırmasında tek bir model yapmak zorunludur.
7. (...)Desen araştırırken kullanılacak araç ve gereçlerde araştırılmalıdır.
8. (...)Desen oluştırmada kullanılacak süsleme gereçleri önceden hazırlanmalıdır.
9. (...)Desen oluşturulurken üzerlik tahtasına tutturulmasına gerek yoktur.
10. (...)Desen oluştırmada kişinin zevki değil zorunluluklar ön planda olmalıdır.

### DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine/ Modül Değerlendirme'ye geçiniz.

# ÖĞRENME FAALİYETİ-4

## AMAÇ

Bu faaliyette verilen bilgiler ve kazandırılacak beceriler doğrultusunda, uygun ortam sağlandığında üzerlik süsleme kumaşlarını hazırlayabileceksiniz.

## ARAŞTIRMA

- Üzerlik süslemede kullanılan araçları araştırınız.
- Üzerlik kumaşlarını kesmede dikkat edilecek noktaları araştırınız.
- Elde ettiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

## 4. ÜZERLİK SÜSLEME KUMAŞLARINI HAZIRLAMA

### 4.1. Üzerlik süsleme kumaşlarını hazırlama

#### 4.1.1. Kumaşları seçme:

Üzerlik örmede kullanılan kumaşlar genellikle nazar boncuğu renkleri olarak bilinen açık mavi ve tonlarında kumaşlar tercih edilir. Ayrıca sıcak renkler ve albenili renkler de kullanılır.

Üzerlik örmede koyu renk ve kalın kumaşlar tercih edilmez.

Göze hoş görünmesi ve dikkati çekmesi açısından ince dokunuşlu ve parlak kumaşlar tercih edilir



Resim.4.1 Üzerlik kumaşı örnekleri



Resim.4.2 Üzerlik kumaşlarını hazırlama

## UYGULAMA FAALİYETİ

Üzerlik süsleme kumaşlarını hazırlama uygulama faaliyetini yapınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Çalışmalarınızı atölye ortamında veya çalışma masasında gerçekleştiriniz.	➤ Aydınlık ve temiz bir ortam sağlayınız.
➤ Üzerlik süslemede kullanılan kumaşlar nelerdir araştırınız.	➤ Kaynakları etkin ve verimli kullanınız.
➤ Kumaşların renk özelliklerini araştırıp inceleyiniz.	➤ Nazarı kovduğuna inanılan mavi renk ve sıcak renkler tercih ediniz.
➤ Üzerlik süslemede kullanılan araç gereçleri belirleyiniz.	➤ Tekniğe ve amaca uygunluğuna dikkat ediniz.
➤ Süslemede kullanılan kumaşları kesmede iyi kesen makas kullanınız.	➤ Kesmede kullanılan araçların keskin ve bileylenmiş olmasına özen gösteriniz.
➤ Kumaşların eşit olması için cetvel ile şeritler kesiniz.	➤ Dikkatli ve titiz çalışınız.
➤ Süsleme için hazırlanan kumaşları üzerlikleri süslemek için kullanınız.	➤ Modele uygun ve zevkli bir çalışma yapınız.

## ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1. Aşağıdakilerden hangisi üzerlik süsleme kumaşlarını kesmede kullanılan araçlardandır.  
A.) Çakı  
B.) Makas  
C.) Üzerlik  
D.) Hepsi
2. Aşağıdakilerden hangisi üzerlik süsleme de **kullanılmaz**.  
A.) Makas  
B.) Broşürler  
C.) Yapıştırıcı  
D.) Üzerlik tahtası

Boşlukları doldurarak cümleyi tamamlayınız.

3. Üzerlik süsleme de .....özellikleri araştırılmalıdır.
4. Süsleme de kullanılacak kumaşlar .....halinde kesilmelidir.
5. Kesme işleminde keskin ve ucu ..... kullanılmalıdır.
6. Kumaş seçiminde ..... renk ve .....renkler tercih edilmelidir.
7. Kesme işleminde ..... ve titiz çalışılmalıdır.
8. Kesme işlemi temiz bir .....ortamında olmalıdır.

### DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine/ Modül Değerlendirme'ye geçiniz.

# ÖĞRENME FAALİYETİ-5

## AMAÇ

Bu faaliyette verilen bilgiler ve kazandırılacak beceriler doğrultusunda, uygun ortam sağlandığında üzerlik yünü hazırlama becerisi kazanacaksınız

## ARAŞTIRMA

- Üzerlik yünü hazırlama da kullanılan araçları araştırınız.
- Üzerlik yünü hazırlamada kullanılan gereçleri inceleyiniz.
- Yün ile çalışılmış üzerlik modellerini araştırınız.
- **Elde ettiğiniz bilgileri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.**

## 5. ÜZERLİK YÜNÜNÜ HAZIRLAMA

### 5.1. Üzerlik yünü seçme

Üzerlik yünü seçerken; naylon olmayan yünler tercih edilmelidir. İmkanlar el verdiği sürece doğal yapağıdan ip elde edilerek oluşturulan ipler tercih edilmelidir. Bu ipler boyayı iyi tutması ve renklerinin parlak olması bakımından kaliteli iplerdir. Ayrıca örgü yünleri de üzerlik yünü ve püskülü olarak tercih edilmektedir.

### 5.2. Yünü boyama

Üzerlik yünü olarak yapağıdan elde edilen kıvrımlı ve sağlam yünler püskül olarak kullanılır. Bu yünler doğal bitki kökleri ile veya kumaş boyası ile boyayarak istenilen renk elde edilir. Canlı ve parlak renkler amaca uygun olanlardır. Üzerlik nazarlıkta koyu kasvetli renkler kullanılmaz.

Boyama işlemi bir atölye ortamında bir şişede sıcak su yardımıyla boya eritilerek büyük bir kaba alınır. Çile haline getirilen yünler içine batırılarak boyayı emmesi sağlanır, daha sonra kurutma kağıdı üzerine alınır.

### 5.3. Yünü kurutma:

Kurutma kağıdı üzerine alınan yünler güneşli ve açık havada kurutulur. Boyanan yünler renklerinin karışmaması için gazete kağıdı üzerine alınmaz.

Boyanan yünler naylon zemin üzerinde hava almadığından kurumayacağı ve bozulabileceği için kapalı yerde kurutulmaz. Yünlerin hava alması, çabuk kuruması, renklerinin parlak olması için açık havada ve düz bir zeminde kurutulmalıdır.

### 5.4. Yüne püskül şeklini verme

Çile halinde kurutulmuş yünler yumak oluşturulur. Püskül boylarının eşit olması için bir cetvel veya karton üzerine sarılarak ve bağlayarak istenilen boyda püskül oluşturulur.



Resim5.1. Çeşitli iplerle oluşturulan püsküller

### 5.5. Üzerlik ipliğini hazırlama

- **İplik seçme:** Üzerlik ipi seçiminde en önemli özellik sağlam ve dayanıklı olmasıdır. Ayrıca açık renk yani beyaz olması uygundur.







Resim.5.2. Üzerlik yapımında kullanılan iplikler ve iğneler

- **İplik özellikleri:** Üzerlik ipliği beyaz ve pamuk ipliği olması en uygun olanıdır. Üzerlik tanelerinin kaymaması için özellikle polyester ve naylon karışımı ipler tercih edilmez.

## UYGULAMA FAALİYETİ

Üzerlik yününi hazırlama faaliyet kapsamında aşağıdaki uygulamaları yapınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Çalışmalarınızı atölye ortamında veya çalışma masasında gerçekleştiriniz.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Aydınlık ve temiz bir ortam sağlayınız.</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Yün ile çalışılmış üzerlik modellerini araştırıp inceleyiniz</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Çevre incelemesi yapınız. Kültür sanat ve el sanatları yayınları inceleyiniz</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Uygulamada kullanılacak araç ve gereçleri belirleyiniz.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Kaynakları etkin ve verimli kullanınız</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Üzerlik yününi boyamak ve hazırlamak için uygun atölye ortamı hazırlayınız</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Rahat çalışılabilecek ortam tercih ediniz.</li></ul>
<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Yünü boyamak için çile haline getiriniz</li></ul>	 <p>Resim.5.3 Boyanacak yünlerin çile haline getirilmesi</p>
<ul style="list-style-type: none"><li>➤ Boyayı bir şişede iyice çalkalayarak erimesini sağlayınız.</li></ul>	 <p>Resim.5.4 Boyanın şişede hazırlanması</p>

- Bir kap içerisinde boyanın yapılması sağlayınız



Resim.5.5 Boyama işlemi

- Boyanmış yünleri kurutma kağıdı üzerine alınız v



Resim.5.6 Kağıt üzerinde boyanmış ip

- Boyanmış yünleri kurutma kağıdı üzerin de kurutunuz



Resim.5.7 Boyanmış ipin kurutulması

- Yünü istenilen büyüklükte püskül yapınız.



Resim.5.8

---

➤ Üzerlik ipi olabilecek nitelikte ip hazırlayınız.	➤ Pamuk ipliği tercih ediniz
➤ Temiz ve dikkatli çalışınız.	➤ Amacına uygun bir çalışma gerçekleştiriniz.

## ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi üzerlik yünü hazırlamada kullanılan gereçtir.  
A.) Boya kasesi  
B.) Karton  
C.) Yün  
D.) Hepsi
2. Aşağıdakilerden hangisi üzerlik yünü boyama ve süslemede kullanılan araçtır.  
A.) İp  
B.) Boya  
C.) Kurutma kağıdı  
D.) Fırça
3. Aşağıdakilerden hangisi üzerlik yünü hazırlamada kullanılmaz.  
A.) Makas  
B.) Yün ip  
C.) Cetvel  
D.) Mumlu ipler

Aşağıda verilen cümleleri doğru – yanlış durumuna göre işaretleyiniz.

4. (...)Üzerlik yünü hazırlarken sadece bir renk kullanılır.
5. (...)Üzerlik çalışmasında yünler boyanmadan da kullanılabilir.
6. (...)Püskül yapma üzerlik yapımında kullanılan bir süsleme tekniğidir.
7. (...)Üzerlik yünü kurutma işleminde fırınlayarak kurutma yapılır.
8. (...)Üzerlik ipliği dikiş ipliği kalınlığında olmalıdır.
9. (...)Üzerlik ipliği pamuk ipliği aynı zamanda yorgan ipi olarak da bilinmektedir.
10. (...)Üzerlik yaparken dikiş iğnesi kullanılmalıdır.

### DEĞERLENDİRME:

Cevaplarınızı, cevap anahtarıyla karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevapladığınız yada cevaplarken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konulara dönerek öğrenme faaliyetlerini tekrarlayınız.

# MODÜL DEĞERLENDİRME

1. Üzerlik modeli seçerken hangi kaynaklardan yararlanılır.  
A.) Geleneksel modeller  
B.) Kaynak kişiler  
C.) Ürün örnekleri  
D.) Hepsi
  2. Üzerlik modeli seçerken hangi unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır.  
A.) Kullanacak kişinin zevki  
B.) Kullanılacak yer  
C.) Deseni  
D.) Hepsi
  3. Aşağıdakilerden hangisi üzerlik yapımında kullanılan araçtır.  
A.) Zimba  
B.) Makas  
C.) İp  
D.) Karga burun
  4. Aşağıdakilerden hangisi üzerlik yapımında kullanılan gereçtir.  
A.) Kumaş  
B.) Tahta  
C.) İp  
D.) Hepsi
  5. Aşağıdakilerden hangisi Üzerlik bitkisinin yetiştirilmesinde en uygun ortamdır.  
A.) Toprakta  
B.) Su kenarında  
C.) Fanus  
D.) Faksı
- Aşağıdaki soruları DOGRU- YANLIŞ olarak cevaplayınız.
6. (...)Üzerlik yapımında mutlaka üzerlik tahtası kullanılmalıdır.
  7. (...)EL sanatları niteliği taşıyan her türlü motif Üzerlik yapımında kullanılabilir.
  8. (...)Motif ( model ) uygulamaları aynı zamanda üzerliği süsleme teknikleridir.
  9. (...)Üzerlik yapımında üzerlik tahtası mutlaka kumaş kaplanmalıdır
  10. (...)Üzerlik yapımında nazarı kovduğuna inanılan mavi renkli kumaşlar tercih edilir.
  11. (...)Üzerlik yapımında canlı parlak ve sıcak renkler tercih edilir

12. (...)Üzerlik ipi olarak üzerliğin kaymaması için sağlam pamuk ipliği tercih edilir.

### DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayısını belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları, faaliyete geri dönerek tekrar inceleyiniz.

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz modülü başarıyla tamamlamışsınız demektir.  
Tebrikler

## PERFORMANS TESTİ (YETERLİK ÖLÇME)

MODÜL ADI: Üzerlik örmeye hazırlık

MODÜL DEĞERLENDİRME: Üzerlik örmeye hazırlık faaliyetlerini oluşturma

➤ Kullanılacak Araç –Gereçler

- **Araçlar:** Büyük iğne
  - Makas
  - Sepet
  - Modeller
  - Çalışma masası
- **Gereçler:**
  - Üzerlik
  - Pamuk ipliği
  - Yün ip
  - Üzerlik tahtası olabilecek ölçülerde tahta parçaları
  - Kumaşlar
  - Süsleme gereçleri (pul, boncuk )
  - Dikiş ipliği

İşlem Basamakları	
1.	Üzerlik nazarlık çalışmak için model belirleyiniz.
2.	Modele uygun araç gereç hazırlayınız.
3.	Üzerliklerin düzgün taneli olanlarını tercih ediniz.
4.	Kırık taneli olanlarını tercih etmeyiniz.
5.	Üzerlik tahtasını ince dokunuşlu kumaş ile kaplayınız.
6.	Dikiş yerlerini arka kısma gelmesine özen gösteriniz
7.	Kumaşı kendi renginde dikiş ipliği ile sağlam dikilmesine dikkat ediniz.
8.	Üzerlik tahtasının üstünde veya altında desen oluştururken orantılı olmasına özen gösteriniz.
9.	Model özelliğine uygun süsleme gereçleri hazırlayınız..(pul, boncuk )
10.	Üzerlik çalışmasında yün kullanmak isteniyorsa yünleri hazırlayınız.
11.	Boyamaya elverişli yünleri boyayarak kullanınız.
12.	Kendi renginde değişik yünler kullanabilirsiniz.
13.	Yünleri püskül yaparak kullanınız.
14.	Kumaşları eşit kareler halinde çiziniz ve kesiniz
15.	Kumaşları püskül olarak ta kullanabilirsiniz.
16.	Üzerlik tanelerinin kaymaması için pamuk ipi kullanınız.
17.	Başlangıç ve bitiş düğümlerini kumaşın iç kısmında kalmasına özen gösteriniz.
18.	Sarkan üzerlik boylarının eşit olmasına dikkat ediniz.
19.	Kendi renginde değişik yünler kullanabilirsiniz.



## KONTROL LİSTESİ

Aşağıda hazırlanan değerlendirme ölçeğine göre performans testinde yaptığınız programı değerlendiriniz. Gerçekleşme düzeyine göre “Evet-Hayır” seçeneklerinden uygun olanı işaretleyiniz.

Değerlendirme Ölçütleri		Evet	Hayır
1.	Üzerlik nazarlık çalışmak için model belirlediniz mi?		
2.	Modele uygun araç gereç hazırladınız mı?		
3.	Üzerliklerin düzgün taneli olanlarını tercih ettiniz mi?		
4.	Üzerlik tahtasını ince kumaş ile kapladınız mı?		
5.	Dikiş yerlerini arka kısma gelmesinin önemini belittiniz mi?		
6.	Kumaşı kendi renginde dikiş ipliği ile sağlam dikilmesini sağladınız mı?		
7.	Üzerlik tahtasının üstünde veya altında desen oluştururken orantılı olmasının önemini belittiniz mi?		
8.	Model özelliğine uygun süsleme gereçleri hazırladınız mı?		
9.	Boyamaya elverişli yünleri boyayarak kullandınız mı?		
10.	Yünleri püskül yaparak kullandınız mı?		
11.	Kumaşları eşit kareler halinde çizdiniz mi?		
12.	Kumaşları püskül olarak ta kullandınız mı?		
13.	Başlangıç ve bitiş düğümlerini kumaşın iç kısmında kalmasına özen gösterdiniz mi?		
14.	Canlı parlak ve sıcak renkler tercih ettiniz mi?		
15.	Üzerlik tanelerinin kaymaması için pamuk ipi		

---

kullandınız mı?		
<b>16.</b> Sarkan üzerlik boylarının eşit olmasına dikkat ediniz		
<b>17.</b> Temiz ve dikkatli çalıştınız mı?		

# CEVAP ANAHTARLARI

## ÖĞRENME FAALİYETİ -1'İN CEVAP ANAHTARI

1	C
2	D
3	C
4	D
5	Nazarlık
6	Şifa bitkisi
7	Güneşli
8	Sepette

## ÖĞRENME FAALİYETİ -2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	Doğru
2	Yanlış
3	Yanlış
4	Doğru
5	Yanlış
6	Kumaş
7	İnce
8	Kalın
9	Dikişleri
10	Pamuklu, Yorgan ipi

### ÖĞRENME FAALİYETİ -3'ÜN CEVAP ANAHTARI

<b>1</b>	<b>D</b>
<b>2</b>	<b>D</b>
<b>3</b>	<b>Doğru</b>
<b>4</b>	<b>Doğru</b>
<b>5</b>	<b>Doğru</b>
<b>6</b>	<b>Yanlış</b>
<b>7</b>	<b>Doğru</b>
<b>8</b>	<b>Doğru</b>
<b>9</b>	<b>Yanlış</b>
<b>10</b>	<b>Yanlış</b>

### ÖĞRENME FAALİYETİ 4'ÜN CEVAP ANAHTARI

<b>1</b>	<b>B</b>
<b>2</b>	<b>C</b>
<b>3</b>	<b>Yöresel</b>
<b>4</b>	<b>Kareler</b>
<b>5</b>	<b>Sivri, Makas</b>
<b>6</b>	<b>Açık, Canlı</b>
<b>7</b>	<b>Temiz</b>
<b>8</b>	<b>Atölye</b>

### ÖĞRENME FAALİYETİ 5'İN CEVAP ANAHTARI

<b>1</b>	<b>C</b>
<b>2</b>	<b>D</b>
<b>3</b>	<b>D</b>
<b>4</b>	<b>Yanlış</b>
<b>5</b>	<b>Doğru</b>
<b>6</b>	<b>Doğru</b>
<b>7</b>	<b>Yanlış</b>
<b>8</b>	<b>Yanlış</b>
<b>9</b>	<b>Doğru</b>
<b>10</b>	<b>Yanlış</b>

### MODÜL DEĞERLENDİRMENİN CEVAP ANAHTARI

<b>1</b>	<b>D</b>
<b>2</b>	<b>D</b>
<b>3</b>	<b>B</b>
<b>4</b>	<b>D</b>
<b>5</b>	<b>A</b>
<b>6</b>	<b>Doğru</b>
<b>7</b>	<b>Doğru</b>
<b>8</b>	<b>Doğru</b>
<b>9</b>	<b>Doğru</b>
<b>10</b>	<b>Doğru</b>
<b>11</b>	<b>Doğru</b>
<b>12</b>	<b>Doğru</b>

## KAYNAKÇA

- El sanatları tanıtım dergileri
- Kùltür bakanlığı geleneksel ve yöresel el sanatları yayınları
- <http://www.yurdumuzutaniyalim.com/showthread.php?t=102>
- <http://istanbulcameram.blogspot.com>